

Bruselis, 2021 12 09
COM(2021) 761 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Geresnės darbo sąlygos kuriant stipresnę socialinę Europą. Visų skaitmenizacijos
teikiamų privalumų išnaudojimas darbo ateičiai kurti**

1. Įvadas

Skaitmenizacija sudaro sąlygas novatoriškoms paslaugoms, naujiems verslo modeliams ir naujoms darbo organizavimo formoms. Dėl didelio duomenų kiekio ir galingų technologijų, tokių kaip dirbtinis intelektas (DI), skaitmenizacija sujungia pasaulį, skatina tarptautinį bendradarbiavimą ir padeda racionalizuoti organizacijų veiklos ir darbuotojų valdymą.

Naujos technologijos leidžia automatizuoti didžiąją dalį kasdienio administracinio darbo ir pasikartojančių užduočių, kuriems darbuotojai turėdavo paskirti nemažą dalį savo darbo laiko, todėl dabar jie gali dėmesį sutelkti į kūrybinį, analitinį bei strateginį darbą ir taip suteikti organizacijai konkurencinį pranašumą. Dėl skaitmenizacijos nuotolinis darbas ir mišrus darbas vis įprastesnis daugelyje įmonių, o tai sudaro galimybes lanksčiau organizuoti darbą ir didinti našumą, kartu prisidedant prie ES žaliųjų įsipareigojimų. Skaitmeninės darbo platformos gali veiksmingai suderinti darbo jėgos pasiūlą ir paklausą, taip pat suteikti daugiau galimybių klientams, darbuotojams ir savarankiškai dirbantiems asmenims.

Tačiau skaitmeninė transformacija ne tik suteikia galimybių, bet ir kelia iššūkių. Darbo sąlygos ES yra vienos geriausių pasaulyje. Minimalieji reikalavimai dėl darbo laiko, sveikatos ir saugos darbe, socialinės apsaugos ir vienodo požiūrio į asmenis (įskaitant vienodą vyrų ir moterų darbo užmokestį) yra Europos socialinio modelio dalis. Tačiau, atsižvelgiant į skaitmenizacijos poveikį darbo rinkoms, dėl šio modelio kyla abejonių. Naujos darbo organizavimo formos nereiškia, kad automatiškai sukuriamos kokybiškos darbo vietos.

Todėl neturėtų būti laikoma, kad principai, kuriais grindžiama Europos socialinė rinkos ekonomika, yra duotybė, todėl juos reikėtų apsaugoti. Kai kurių žmonių padėtis tampa vis nepalankesnė, be kita ko, daugelis dirba skaitmeninėse darbo platformose, kurioms būdingos mažų garantijų darbo sąlygos. Nauji darbo organizavimo būdai, pvz., darbas skaitmeninėse platformose, apsunkina darbuotojų arba savarankiškai dirbančių asmenų teisingą klasifikavimą. Todėl kai kurie žmonės nepagrįstai netenka galimybės naudotis su darbuotojo statusu susijusiomis teisėmis ir apsauga. Kiti neturi tikro su savarankišku darbu siejamo savarankiškumo. Kadangi algoritminės priemonės plinta darbo rinkoje, vis dažniau kyla klausimų, susijusių su sekimu, duomenų naudojimu, lygybe ir diskriminacija (pvz., dėl algoritminėms priemonėms būdingo šališkumo lyčių atžvilgiu), taip pat su algoritminio valdymo taikymu.

Atsižvelgdama į Pirminikės U. von der Leyen įsipareigojimą¹, Komisija pateikia šį priemonių rinkinį, kuriuo bus siekiama pagerinti skaitmeninių platformų darbuotojų darbo sąlygas.

2021 m. gegužės mėn. Porto socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikime ES vadovai atnaujino savo įsipareigojimą praktiškai įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį. Darbo skaitmeninėse platformose dokumentų rinkinys kartu su Komisijos iniciatyvomis dėl

¹ Kitos kadencijos Europos Komisijos (2019–2024 m.) politinės gairės *Daugiau siekianti Sąjunga. Mano Europos darbotvarkė*. Pateikiama [internete](#).

DI² ir skaitmeninių įgūdžių³ yra svarbus mūsų socialinės Europos skaitmeniniame amžiuje vizijos⁴ elementas. Ši vizija įtvirtinta Europos socialinių teisių ramstyje ir prie jo pridedamame veiksmų plane. Pagal šią ateities viziją skaitmeninė ekonomika vystysis tvariai ir padės įvykdyti daug pažadų, o naujais verslo modeliais bus sukuriama daugiau geresnių darbo vietų, laikantis aukštų socialinių standartų.

2. Darbas skaitmeninėse platformose. Kodėl turime imtis veiksmų?

Darbas skaitmeninėse platformose atspindi nuolat kintantį darbo pasaulį. Jis suteikia galimybę pragyventi arba papildyti pajamas daugeliui žmonių, be kita ko, asmenims, kuriems kitaip sunku patekti į darbo rinką, pavyzdžiui, mažai uždirbantiems asmenims, moterims, jaunimui arba neįgaliems, migrantams arba rasinėms ar etninėms mažumoms priklausantiems asmenims. Tai suteikia galimybių plėtoti arba plėsti klientų bazę, kartais tarpvalstybiniu mastu. Darbas skaitmeninėse platformose įmonėms suteikia daug platesnę prieigą prie vartotojų, taip pat galimybių įvairinti pajamas ir kurti naujas verslo linijas ir taip padeda joms augti. Vartotojams tai reiškia geresnę prieigą prie produktų ir paslaugų, kurias antraip būtų sunku pasiekti, taip pat prieigą prie naujo ir įvairesnio paslaugų pasirinkimo.

Skaitmeninių platformų ekonomika sparčiai auga. 2016–2020 m. jos pajamos išaugo beveik penkis kartus – apytikriai nuo 3 iki 14 mlrd. EUR⁵. Pajamos gali būti dar didesnės – kitame tyrime jos įvertintos 20,3 mlrd. EUR⁶. Šiandien skaitmeninėse darbo platformose ES dirba daugiau kaip 28 mln. žmonių. Tikėtina, kad 2025 m. šis skaičius pasieks 43 mln.

Darbas skaitmeninėse platformose toli gražu nėra vienalytis. Skaitmeninės darbo platformos veikia daugelyje ekonomikos sektorių – nuo labiausiai matomų vietoje teikiamų paslaugų (tokių kaip pavėžėjimas, pristatymas ar namų ūkio darbai) ir mikroužduočių (pavyzdžiui, DI mokymo ar duomenų kodavimo) iki aukštos kvalifikacijos kūrybinių ar specializuotų paslaugų, pavyzdžiui, architektūros projektavimo, vertimo ar IT plėtros. Be to, skaitmeninės darbo platformos darbą organizuoja įvairiai ir jose dirbantiems žmonėms suteikia skirtingo lygio savarankiškumą ir nepriklausomumą. Darbas skaitmeninėse platformose yra pagrindinė kai kurių žmonių veikla, o kitiems – papildomų pajamų šaltinis. Tam, kad visi šie žmonės kuo geriau išnaudotų naujas darbo skaitmeninėse platformose galimybes, labai svarbu, kad skaitmeninėms darbo platformoms visoje ES būtų taikoma aiški teisinė sistema.

Tačiau pastarojo meto darbo platformų ekonomikos tendencijos taip pat atnešė naujų iššūkių tiems, kurie jose dirba. Šios problemos gali būti įvairios: nuo skaidrumo ir

² COM(2021) 206 *final*. Pateikiama [internete](#).

³ Europos įgūdžių darbotvarkė. Pateikiama [internete](#).

⁴ Komisijos darbas atsižvelgiant į Europos Parlamento pranešimą dėl teisės atsijungti taip pat yra šios vizijos dalis – 2021 m. sausio 21 d. Europos Parlamento rezoliucija su rekomendacijomis Komisijai dėl teisės atsijungti (2019/2181(INL)). Pateikiama [internete](#).

⁵ De Groen W., Kilhoffer Z., Westhoff L., Postica D. and Shamsfakhr F. (2021). *Digital Labour Platforms in the EU: Mapping and Business Models*. Tyrimas, kurį CEPS parengė Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD užsakymu pagal paslaugų teikimo sutartį Nr. VC/2020/0360 Pateikiama [internete](#). Remiantis mažesniu 52 stebėjimų pogrupiu nei bendra 516 platformų duomenų imtimi.

⁶ PPMI (2021). *Study to support the impact assessment of an EU initiative on improving working conditions in platform work*. Pateikiama [internete](#).

nuspėjamumo stokos iki sveikatos ir saugos problemų, neteisingo užimtumo statuso priskyrimo arba nepakankamų galimybių naudotis socialine apsauga.

Būtinai didesnis aiškumas dėl skaitmeninėse darbo platformose dirbančių asmenų užimtumo statuso. Apskaičiuota, kad devyniose iš dešimties ES veikiančių skaitmeninių darbo platformų dirbantys asmenys priskiriami prie savarankiškai dirbančių asmenų. Daugelis šių žmonių darbe yra tikrai savarankiški ir vertina lankstumą bei lengvą prieigą prie klientų, kuriuos suteikia skaitmeninės darbo platformos. Tačiau kiti jaučia, kad yra pavaldūs skaitmeninėms darbo platformoms, kuriose jie dirba, ir yra įvairiais lygmenimis jų kontroliuojami, pavyzdžiui, dėl aspektų, susijusių su darbo užmokesčio dydžiu, darbo laiko organizavimu ir kitomis darbo sąlygomis. Tokiais atvejais ne visada aišku, ar jų užimtumo statusas nustatytas teisingai. Užimtumo statusas turėtų būti grindžiamas santykius apibūdinančiais faktais, neatsižvelgiant nei į tai, ar sudaryta rašytinė sutartis, nei, jei tokia sutartis sudaryta, į jos sąlygas. Užimtumo statusas turi įtakos skaitmeninių darbo platformų pareigoms, taip pat tam, kokios teisės turėtų būti suteiktos jose dirbantiems asmenims. Žmonių pageidaujamas savarankiškumo, lankstumo ir apsaugos lygis gali skirtis. Todėl svarbu, kad žmonės turėtų teisinį tikrumą dėl savo statuso, kad galėtų rinktis sąmoningai ir savanoriškai.

Naudojant algoritminio valdymo praktiką skaitmeninėse darbo platformose kyla konkrečių problemų. Algoritminis valdymas – algoritmų naudojimas, t. y. automatizuotos sistemos, skirtos valdymo funkcijoms, pvz., darbo stebėjimui ir vertinimui, palaikyti ar net pakeisti. Algoritminis valdymas neapsiriboja platformų ekonomika. Automatizuotos sistemos vis dažniau naudojamos platesnėje darbo rinkoje – nuo labai paprasto darbo grafikų, pamainų ir darbo valandų stebėjimo iki sudėtingesnių taikomųjų programų, susijusių su užduočių paskirstymu ir darbo užmokesčio apskaičiavimu.

Skaitmeninių darbo platformų algoritminis valdymas yra aiškiai būdingas jų verslo modeliui ir gali turėti didelį poveikį darbo sąlygoms. Be to, tai gali padėti nuslėpti pavaldumo ryšį, pasiteisinant tuo, kad trūksta žmogaus atliekamos priežiūros. Gali būti, kad žmogus tariamai dirba savarankiškai ir todėl neturi galimybės naudotis teisėmis, susijusiomis su darbuotojo statusu, o iš tikrųjų dėl algoritmų vykdomos kontrolės jis netenka tikrai savarankiškai dirbančio asmens savarankiškumo. Net ir tais atvejais, kai užimtumo statusas klasifikuojamas teisingai, algoritmai gali būti labai svarbūs nustatant galimybę atlikti užduotis, taigi ir tikrai savarankiškai dirbančių asmenų darbo užmokesčio dydį. Dėl glaudaus algoritminio valdymo ir darbo skaitmeninėse platformose sąlygų ryšio reikia nedelsiant imtis specialių politikos priemonių.

Su vykdymo užtikrinimu, atsekamumu ir skaidrumu (be kita ko, tarpvalstybiniais atvejais) susijusios problemos gali dar labiau pabloginti prastas darbo sąlygas ir sumažinti galimybes naudotis socialine apsauga. Nacionalinėms valdžios institucijoms sunku gauti duomenų apie skaitmenines darbo platformas ir jose dirbančius asmenis, pvz., reguliariai skaitmeninėse darbo platformose dirbančių asmenų skaičių, jų sutartinį ar užimtumo statusą arba skaitmeninių darbo platformų taikomas sąlygas. Atsekamumo problema ypač aktuali, kai skaitmeninės darbo platformos veikia keliose valstybėse narėse, todėl neaišku, kur ir kas dirba.

Kolektyvinės derybos ir kolektyvinės sutartys yra labai svarbios gerinant darbo sąlygas. Tačiau darbo skaitmeninėse platformose socialinis dialogas tebėra labai ribotas. Tam

tikru mastu darbo skaitmeninėse platformose būdas riboja praktines kolektyvinio atstovavimo ir organizavimo galimybes. Dažnai nėra fizinės darbo vietos, o tai reiškia, kad skaitmeninėse darbo platformose dirbantys žmonės retai palaiko ryšius tarpusavyje arba bent tie ryšiai nėra organizuoti. Dažnai jie net gali nepažinti konkrečioje platformoje dirbančių kolegų arba nežinoti, kaip su jais susisiekti. Savarankiškai dirbantiems asmenims dar viena kliūtis siekiant kolektyvinių derybų kyla dėl dabartinio ES konkurencijos teisės aiškinimo. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 1 dalimi draudžiami įmonių susitarimai, kuriais ribojama konkurencija. Pagal ES konkurencijos teisę savarankiškai dirbantys asmenys paprastai priskiriami įmonėms, o tai reiškia, kad skaitmeninėse darbo platformose dirbantys asmenys paprastai negali vesti kolektyvinių derybų dėl savo darbo sąlygų pagerinimo, nerizikuodami pažeisti ES konkurencijos teisės.

Siekdama spręsti šias problemas Komisija nepradeda nuo nulio. Europos lygmeniu jau yra įvairių galiojančių ir siūlomų teisės aktų, kurie yra labai svarbūs darbui skaitmeninėse platformose. Tai apima visą ES darbo teisę ir vienodo požiūrio teisę, taip pat vidaus rinkos priemones, pvz., Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą⁷, kuriuo užtikrinama gera asmens duomenų apsauga visoje Sąjungoje, Reglamentą dėl platformų ir įmonių santykių⁸ ir siūlomą Dirbtinio intelekto aktą. Tačiau, siekiant spręsti pirmiau nurodytas konkrečias problemas, reikia imtis papildomų tikslinių veiksmų.

Europos teisės aktų leidėjai pripažįsta, kad reikia imtis veiksmų ES lygmeniu. Europos Parlamentas paragino laikytis plataus užmojo ES požiūrio sprendžiant su darbu skaitmeninėse platformose susijusias problemas. Jis priėmė pranešimą⁹ savo iniciatyva, kuriame raginama imtis ryžtingų priemonių siekiant sumažinti neteisingo užimtumo statuso klasifikavimo riziką ir spręsti darbo skaitmeninėse platformose algoritminio valdymo problemas. Valstybės narės¹⁰ taip pat pripažįsta, kad reikia didesnio teisinio tikrumo dėl skaitmeninėse darbo platformose dirbančių asmenų teisių ir pareigų, ir nurodo, kad vienas iš pagrindinių klausimų yra neaiškus jų užimtumo statusas. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas¹¹ ir Regionų komitetas¹² taip pat paragino imtis konkrečių veiksmų dėl darbo skaitmeninėse platformose.

Komisija išklaušė socialinius partnerius ir atitinkamas suinteresuotąsias šalis. Profesinės sąjungos ir darbdavių organizacijos iš esmės pritaria bendriems Komisijos nustatytiems tikslams ir būtinybei juos įgyvendinti. Darbuotojų atstovai reikalavo imtis plataus užmojo priemonių neteisingo klasifikavimo klausimui spręsti ir nori pradėti socialinį dialogą su algoritminiu valdymu susijusiais klausimais. Verslo asociacijos perspėjo, kad nereikėtų visiems taikyti vienodų priemonių, ir pabrėžė, kad reikia remtis esamomis ir būsimomis ES iniciatyvomis. Komisija taip pat aktyviai keitėsi informacija su tais, kurie tiesiogiai dalyvauja platformų ekonomikoje, t. y. skaitmeninėmis darbo platformomis ir jose dirbančiais

⁷ Reglamentas (ES) 2016/679. Pateikiama [internete](#).

⁸ Reglamentas (ES) 2019/1150. Pateikiama [internete](#).

⁹ Europos Parlamento rezoliucija dėl sąžiningų darbo sąlygų, teisių ir socialinės apsaugos skaitmeninių platformų darbuotojams. Naujos užimtumo formos, susijusios su skaitmenine plėtra. [2019/2186\(INI\)](#)
Pateikiama [internete](#).

¹⁰ Užimtumo ir socialinių reikalų ministrų tarybos diskusija dėl darbo skaitmeninėse platformose, 2020 m. gruodžio 3 d. Pagrindinius nutarimus pateikiama [internete](#).

¹¹ EESRK nuomonė *Deramas darbas platformų ekonomikoje (tiriamoji nuomonė ES Tarybai pirmininkaujantis Vokietijos prašymu)*. Pateikiama [internete](#).

¹² RK nuomonė *Darbas platformose – reguliavimo sunkumai vietos ir regionų lygmeniu*. Pateikiama [internete](#).

žmonėmis. Skaitmeninėse darbo platformose raginama nustatyti aiškesnes taisykles ir parengti galimybių atveriančią sistemą, kuri padėtų užtikrinti teisingumą neribojant inovacijų ir darbo vietų kūrimo. Skaitmeninėse darbo platformose dirbantys žmonės pabrėžė, kad vertina tokio darbo teikiamą lankstumą ir galimybes, tačiau kartu prašo gerbti ir stiprinti jų socialines teises.

Šiame dokumentų rinkinyje siūlomos priemonės atspindi pirmiau pateiktą analizę ir diskusijas. Priemonės yra šios:

- **pasiūlymas dėl direktyvos dėl darbo skaitmeninėse platformose sąlygų gerinimo;**
- **ES konkurencijos teisės taikymo kolektyvinėms sutartims dėl skaitmeninėse darbo platformose pavienių savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygų gairių projektas;**
- **toliau nurodyti raginimai nacionalinėms valdžios institucijoms, socialiniams partneriams ir visiems susijusiems suinteresuotiesiems subjektams imtis priemonių, kad būtų sudarytos geresnės darbo sąlygos tiems, kurie dirba skaitmeninėse darbo platformose.**

Komisija siūlo veiksmingas priemones darbo skaitmeninėse platformose sąlygoms gerinti, be kita ko, kad būtų paremtos tvaraus skaitmeninių darbo platformų Europos Sąjungoje augimo sąlygos. **Siūlomoje direktyvoje numatomos priemonės, kuriomis siekiama pašalinti su darbu skaitmeninėse platformose susijusio užimtumo statuso neteisingo klasifikavimo riziką.** Ja sprendžiami su darbo skaitmeninėse platformose algoritminiu valdymu susiję iššūkiai, taip pat iššūkiai, susiję su skaidrumu ir atsekamumu. **Gairių projektu siekiama užtikrinti, kad konkurencijos teisė netrukdytų kolektyvinėms deryboms dėl darbo užmokesčio ir kitų nepalankioje padėtyje esančių savarankiškai dirbančių asmenų darbo sąlygų aspektų.**

ES lygmens veiksmus turi papildyti kiti susiję subjektai. Komisija remis ir stebės direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę ir užtikrins, kad valstybės narės ją taikytų ir jos vykdymą užtikrintų tinkamai. Tačiau reikia papildomų priemonių su darbu skaitmeninėse platformose susijusiam sąžiningumui skatinti. Todėl Komisija šiame komunikate ragina valstybes nares, skaitmenines darbo platformas ir socialinius partnerius bendromis jėgomis toliau stiprinti ir papildyti siūlomą direktyvą ir gaires.

3. ES veiksmai dėl darbo skaitmeninėse platformose. Ką dirbantiems skaitmeninėse darbo platformose reiškia perkvalifikavimas į darbuotojus?

Iš 28 mln. žmonių, kurie, kaip apskaičiuota, dirba skaitmeninėse darbo platformose, dauguma yra tikrai savarankiškai dirbantys asmenys. Tačiau gali būti iki 5,5 mln. fiktyviai savarankiškai dirbančių asmenų.¹³ Tai reiškia, kad, nors sutartyse su skaitmeninėmis darbo platformomis jie apibūdinami kaip savarankiškai dirbantys asmenys, iš tikrųjų jie yra kontroliuojami ir prižiūrimi, o tai būdinga tiems, kurie turi darbuotojo statusą. Šių žmonių padėtis gali būti ypač nepalanki. Jei jie nori užginčyti savo užimtumo statusą, jie turi kreiptis į teismą ir įrodyti, kad jų statuso aprašymas pagal sutartį yra klaidingas. Tai nėra lengva, nes tam gali prireikti nemažai laiko ir lėšų, be to, tai ypač sudėtinga žmonėms, kurių

¹³ SWD(2021) 396. *Impact Assessment report accompanying the proposal for a Directive on improving working conditions in platform work*, 2.1 skirsnis ir 5 priedas.

padėtis darbo rinkoje yra netvirta, pvz., mažai uždirbantiems asmenims, jauniems darbuotojams arba migrantų kilmės asmenims. Iki šiol priimta daugiau kaip 100 teismo sprendimų ir 15 administracinių sprendimų, susijusių su skaitmeninėse darbo platformose dirbančių asmenų užimtumo statusu¹⁴. Daugeliu atvejų tais sprendimais patvirtinta, kad ieškovai buvo neteisingai klasifikuoti kaip savarankiškai dirbantys asmenys, o iš tikrųjų turėtų būti laikomi darbuotojais¹⁵.

Užimtumo statusas – tai vartai į esamas darbo ir socialines teises. Dėl neteisingo klasifikavimo fiktyviai savarankiškai dirbantys asmenys negali naudotis teisėmis, kuriomis jie galėtų naudotis kaip darbuotojai. Šios teisės apima teisę į minimalų darbo užmokestį, kai taikoma, kolektyvines derybas, darbo laiko taisykles, darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, vienodą vyrų ir moterų darbo užmokestį ir teisę į mokamas atostogas, taip pat geresnes galimybes naudotis socialine apsauga nuo nelaimingų atsitikimų darbe, nedarbo atveju bei dėl ligos ir sulaukus senatvės. Neteisingas klasifikavimas yra ne tik nesąžiningas atitinkamų darbuotojų atžvilgiu, bet ir gali turėti neigiamų pasekmių visai visuomenei.

Todėl viena iš pagrindinių siūlomos direktyvos nuostatų yra nuginčijamoji darbo santykių prezumpcija. Prezumpcija taikoma visoms skaitmeninėms darbo platformoms, kurios kontroliuoja jose dirbančius žmones. Pasiūlyme pateikiami tam tikri tokios kontrolės kriterijai ir su ja susiję subordinacijos ryšiai, taip užtikrinant didesnę teisinę tikrumą ES lygmeniu. Pasiūlyme numatytos valstybių narių pareigos patvirtinti priemones, kuriomis būtų užtikrintas prezumpcijos veiksmingumas, vykdymas ir nuginčijimas. **Apskaičiuota, kad nuo 1,7 iki 4,1. iš 5,5 mln. asmenų, kuriems kyla neteisingo klasifikavimo rizika, dėl siūlomos direktyvos gali būti perklasifikuoti į darbuotojus, todėl jiems bus sudaryta galimybė naudotis įvairiomis darbo teisės apsaugos priemonėmis ir suteikta geresnė apsauga nuo socialinės rizikos** (žr. langelį toliau). Tų, kurie nebus perklasifikuoti, sutarčių sąlygos gali būti pakeistos taip, kad atitiktų tikrai savarankiškai dirbančio asmens statuso charakteristikas.

Norint teisingai klasifikuoti užimtumo statusą, reikia geriau informuoti apie taikomas taisykles ir pareigas. Skaitmeninėse darbo platformose dirbantys žmonės dažnai gali nežinoti apie savo teises ir pareigas, pavyzdžiui, darbo teisės, socialinės apsaugos ir mokesčių srityse. Skaitmeninės darbo platformos išreiškė nepasitenkinimą dėl reguliavimo neapibrėžtumo ir nepakankamo skaidrumo, susijusių su joms taikomomis nacionalinėmis taisyklėmis. Valstybės narės gali geriausiai užtikrinti su savo nustatytomis taisyklėmis susijusį aiškumą ir skaidrumą.

Siekdama papildyti direktyvoje numatytas priemones, **Komisija ragina valstybes nares:**

- rengti konsultacijas ir teikti rekomendacijas skaitmeninėse darbo platformose dirbantiems žmonėms dėl mokesčių, socialinio draudimo ir (arba) darbo teisės prievolių, susijusių su jų darbu platformose;
- sukurti specialius informacijos kanalus, pvz., informacines svetaines ir karštąsias linijas, kad būtų galima teikti minėtas konsultacijas;

¹⁴ Vertinimas vyko BE, DE, DK, ES, FI, FR, IE, IT, NL ir SE. Europos darbo teisės, užimtumo ir darbo rinkos politikos sričių kompetencijos centras (ECE). „Case Law on the Classification of Platform Workers: Cross-European Comparative Analysis and Tentative Conclusions“, May 2021. Pateikiama [internete](#).

¹⁵ SWD(2021) 396. *Impact Assessment report accompanying the proposal for a Directive on improving working conditions in platform work*, 10 priedas.

- jų teritorijoje veikiančioms skaitmeninėms darbo platformoms užtikrinti didesnę skaidrumą, susijusį su nacionalinėmis taisyklėmis, kuriomis reglamentuojamas užimtumo statuso klasifikavimas;
- palengvinti mažų ir vidutinių skaitmeninių darbo platformų kūrimąsi, pavyzdžiui, teikti standartinius prieigos duomenis, įskaitant svarbią ir pakankamai išsamią informaciją apie joms taikytiną teisinę sistemą.

Dirbantiesiems skaitmeninėse platformose **taip pat bus naudinga nauja apsauga nuo algoritminio valdymo trūkumų.** Savarankiškumo stoka ir su tuo susijęs darbo skaitmeninėse platformose stebėjimas gali daryti neigiamą poveikį žmonių, kuriems jis taikomas, darbo sąlygoms, pavyzdžiui, sukelti psichosocialinį stresą (nes skaitmeninėse darbo platformose dirbantys žmonės gali jaustis nuolat stebimi ir vertinami be tinkamo pagrindo), nelaimingų atsitikimų riziką (kadangi algoritmai gali paskatinti potencialiai pavojingą elgesį, pavyzdžiui, kai už greitesnę pristatymą siūlomos premijos) ir turėti įtakos prieigai prie užduočių. Iššūkių gali kilti ir dėl skaitmeninėse darbo platformose taikomų sąlygų, nes jomis gali būti vienašališkai reguliuojamas darbo užmokestis, darbo laikas, ginčų sprendimas, klientų aptarnavimo etiketas ir kita, o kartu gali būti naudojamos technologinės priemonės žmonių darbui stebėti, vertinti ir juos drausminti. Dėl to tampa neaišku, kas atsakingas už kartais nesuprantamus ir neatskaitingus sprendimus, pavyzdžiui, dėl sankcijų už darbą ir sutarties nutraukimo, ir pristinga teisių gynimo mechanizmų, taikytinų tokių sprendimų atveju.

Siūloma direktyva nustatomos naujos algoritminio valdymo teisės. Tai padės užtikrinti, kad darbuotojai, jų atstovai ir darbo inspekcijos būtų geriau informuoti apie automatizuotas stebėsenos ir sprendimų priėmimo sistemų naudojimą ir jų poveikį darbo sąlygoms. Jie galės pasinaudoti konkrečiomis procedūromis ir teisių gynimo priemonėmis, kai bus priimti svarbūs sprendimai, susiję su tokių sistemų naudojimu (pvz., sprendimai dėl paskyrų suspendavimo ir panaikinimo arba panašaus poveikio sprendimai). Pasiūlyme skaitmeninės darbo platformos taip pat raginamos konsultuotis su darbuotojų atstovais dėl esminių darbo organizavimo pokyčių, susijusių su algoritmų diegimu ar naudojimu. Šiomis priemonėmis bus patikslinti ir papildyti su asmens duomenų apsauga susiję aspektai, kurie jau užtikrinami Bendruoju duomenų apsaugos reglamentu (BDAR), taip pat bus papildyta tai, kas siūlomu dirbtinio intelekto (DI) aktu bus įgyvendinama siekiant tiek padidinti informacijos apie automatizuotas sistemas, kurios gali būti taikomos, prieinamumą, tiek apsaugoti asmenis nuo diskriminacijos ir šališkumo rizikos, žinant, kad algoritminis valdymas palaipsniui plinta už skaitmeninių platformų veiklos ribų.

Svarbus vaidmuo tenka socialiniams partneriams. Siekdama paremti socialinį dialogą darbo skaitmeninėse platformose srityje, Komisija vykdys socialinių partnerių gebėjimų stiprinimo veiklą, kad jie galėtų inicijuoti socialinį dialogą algoritminio valdymo klausimais, atsižvelgiant į direktyvoje siūlomas naujas teises į informaciją ir konsultacijas. Darbu skaitmeninėse platformose būdinga tai, kad nėra bendros darbo vietos, kurioje darbuotojai galėtų susipažinti ir bendrauti tarpusavyje ir su savo atstovais. Todėl siūlomoje direktyvoje bus reikalaujama, kad skaitmeninio darbo platformos sukurtų jų darbo organizavimui pritaikytus skaitmeninio ryšio kanalus, kad skaitmeninėse platformose dirbantys asmenys galėtų keistis informacija, o jų atstovai – su jais susisiekti.

Komisija taip pat ragina:

- valstybes nares padėti socialiniams partneriams užmegzti ryšius su skaitmeninėse darbo platformose dirbančiais žmonėmis ir jiems atstovauti, atsižvelgiant į nacionalinę praktiką bei tradicijas ir socialinių partnerių savarankiškumą;
- skaitmenines darbo platformas skatinti socialinį dialogą – aktyviai remti kolektyvinį atstovavimą jose dirbantiems žmonėms.

Algoritmai toliau daro didelį poveikį darbui ne tik skaitmeninėse darbo platformose, be to, spartėja technologinė plėtra, todėl Komisija toliau stebės padėtį ir prireikus apsvartys galimybę imtis tolesnių veiksmų. Akivaizdus pirmas žingsnis – spręsti klausimus, kylančius dėl darbo skaitmeninėse platformose algoritminio valdymo. Algoritminis valdymas yra neatsiejama skaitmeninių darbo platformų verslo modelio dalis ir daro didelę įtaką jose dirbančių žmonių darbo sąlygoms. Be to, kadangi algoritminio valdymo būdai įvairiai naudojami platesniame užimtumo kontekste, kyla iššūkių, susijusių ne tik su darbo skaitmeninėse platformose specifika. Todėl Komisija toliau analizuos šį reiškinį ir stebės, ar ateityje nereikės imtis reguliuoti algoritmų naudojimo platesnėje darbo rinkoje.

Direktyvos poveikis skaitmeninių platformų darbuotojams. Kaip naujosios teisės bus taikomos praktiškai?

Kai darbo skaitmeninėje platformoje organizavimas visada atitinka du iš direktyvoje nustatytų kriterijų, tokioje skaitmeninėje platformoje dirbantys asmenys laikomi darbuotojais. Tikimasi, kad skaitmeninė platforma jiems suteiks galimybę naudotis su šiuo užimtumo statusu susijusiomis teisėmis. Kad taip būtų, valstybės narės turės nustatyti aiškias procedūras. Be to, valdžios institucijos, pavyzdžiui, darbo inspekcijos arba socialinės apsaugos institucijos, galės remtis prezumpcija ir ją užtikrinti.

Perklasifikuotas darbuotojas turės visas darbuotojams garantuojamas teises, pvz., gaus bent minimalų nacionalinį ar sektoriaus darbo užmokestį, kai taikoma, turės teisę į garantuotą poilsio laiką, mokamas atostogas ir saugą bei sveikatos apsaugą. Socialinė apsauga, kurią garantuoja darbuotojo statusas, – tai parama nedarbo, ligos ir sveikatos priežiūros atvejais; motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros atostogos; neįgalumo, senatvės ir maitintojo netekimo išmokos ir išmokos, susijusios su nelaimingais atsitikimais darbe ir profesinėmis ligomis. Todėl skaitmeninių platformų darbuotojai galės pasikliauti socialinės apsaugos sistema, jei to prireiktų.

Skaitmeninių platformų darbuotojams taip pat bus suteiktos naujos ar konkretesnės algoritminio valdymo teisės. Jie geriau supras, kaip paskirstomos užduotys, kaip nustatomos kainos, jiems bus lengviau kvestionuoti algoritmų priimtus automatizuotus sprendimus ir užsitikrinti kilusių problemų sprendimą. Algoritmų įtakos darbo organizavimui pokyčiai bus skaidresni. Bus dar labiau sugriežtintos taisyklės, kuriomis užtikrinama, kad asmens duomenys nebūtų renkami netinkamai. Atitinkami asmenys galės užginčyti visus automatizuotus sprendimus, turinčius įtakos jų darbo sąlygoms, o galimybė naudotis žalos atlyginimo mechanizmais taps aiškesnė.

Pasinaudodami informacijos mainų kanalais, kuriuos skaitmeninės darbo platformos turės sukurti pagal siūlomą direktyvą, skaitmeninių platformų darbuotojai galės susisiekti vieni su kitais ir bendrauti darbo klausimais, dėl to pagerės kolektyvinis atstovavimas.

4. ES veiksmai dėl darbo skaitmeninėse platformose. Ką tai reiškia tikrai savarankiškai dirbantiems asmenims?

Iš 28 mln. žmonių, dirbančių skaitmeninėse darbo platformose ES, 5,5 mln. gali būti neteisingai klasifikuoti. Laikoma, kad likę 22,5 mln. žmonių klasifikuoti teisingai – arba kaip darbuotojai, arba kaip savarankiškai dirbantys asmenys. Didžioji dauguma jų yra klasifikuojami kaip savarankiškai dirbantys asmenys¹⁶. Todėl jie vertina skaitmeninių darbo platformų lankstumą ir savarankiškumą, taip pat lengvai prieinamas darbo galimybes. Nors jie nebūtinai susiduria su tomis pačiomis problemomis, kaip ir neteisingai pagal užimtumo statusą klasifikuojami darbuotojai, jie vis dėlto gali susidurti su sunkumais dėl naujų algoritminio valdymo problemų, kurios kelia grėsmę jų nepriklausomumui ir reguliavimo sistemai, pagal kurią paprastai vykdomas jų darbas. Atsižvelgiant į tai, **reikėtų skatinti ir apsaugoti tikrai savarankišką darbą skaitmeninėse darbo platformose.**

ES konkurencijos teisės taikymo gairių projektu siekiama užtikrinti, kad ES konkurencijos teisė nekeltų su kolektyvinėmis derybomis susijusių kliūčių nepalankioje padėtyje esantiems pavieniams savarankiškai dirbantiems asmenims. Šia iniciatyva, kuria šis klausimas sprendžiamas platesnėje darbo rinkoje ir kuri dėl to neapsiriboja skaitmeninėmis darbo platformomis, siekiama užtikrinti teisinį tikrumą dėl ES konkurencijos teisės taikymo savarankiškai dirbančių asmenų kolektyvinėms deryboms. Tai leistų tam tikriems savarankiškai dirbantiems asmenims su sandorio šalimis kolektyviai derėtis dėl savo darbo sąlygų (įskaitant dėl atlyginimo), kai jie nėra vartotojai. Dėl šių gairių projekto bus rengiamos atviros viešos konsultacijos, kad prieš jas priimant būtų galima surinkti atitinkamų suinteresuotųjų subjektų atsiliepimus.

Siūlomoje direktyvoje numatytos algoritminio valdymo priemonės bus taikomos ir tikrai savarankiškai dirbantiems asmenims. Supratimas, kaip kažkieno elgesys daro įtaką automatizuotiems sprendimams dėl užduočių priskyrimo, gali turėti įtakos galimybėms ateityje įsidarbinti, nepriklausomai nuo užimtumo statuso. Todėl tikrai savarankiškai dirbantiems asmenims taip pat svarbu didinti algoritmų taikymo skaidrumą ir užtikrinti žmogaus vykdomą svarbių automatizuotų sprendimų stebėseną ir peržiūrą.

Pirmiau aprašytos priemonės papildo tai, ką ES jau daro sprendama su savarankišku darbu susijusias problemas. Tarybos rekomendacijoje dėl darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų¹⁷ socialinės apsaugos galimybių valstybės narės raginamos užtikrinti, kad darbuotojai ir savarankiškai dirbantys asmenys galėtų formaliai ir veiksmingai naudotis tinkama socialine apsauga. Iš nacionalinių įgyvendinimo planų¹⁸ matyti, kad išlieka spragų užtikrinant savarankiškai dirbančių asmenų formalią socialinę apsaugą. Tai ypač pasakytina apie galimybes gauti bedarbio pašalpas, išmokas, susijusias su nelaimingais atsitikimais darbe ir profesinėmis ligomis, ir tėvystės išmokas. Atsižvelgdama į tai, **Komisija primygtinai ragina**

¹⁶ SWD(2021) 396. *Impact Assessment report accompanying the proposal for a Directive on improving working conditions in platform work*, 2.1 skirsnis ir 5 priedas.

¹⁷ 2019 m. lapkričio 8 d. Tarybos rekomendacija (2019/C 387/01). Pateikiama [internete](#). Rekomendacija apima nedarbo, ligos ir sveikatos priežiūros, motinystės ir tėvystės, neįgalumo, senatvės ir maitintojo netekimo išmokas ir išmokas, susijusias su nelaimingais atsitikimais darbe ir profesinėmis ligomis.

¹⁸ Valstybėms narėms rekomenduota įgyvendinti rekomendacijos principus ir iki 2021 m. gegužės 15 d. pateikti nacionalinį planą, kuriame būtų išdėstytos atitinkamos priemonės. Su nacionaliniais įgyvendinimo planais galima susipažinti [internete](#).

ir toliau rems valstybes nares, kad jos toliau užtikrintų tikrai savarankiškai dirbančių asmenų socialinę apsaugą. Jie padeda skatinti ES ekonomikos augimą, nes diegia verslo inovacijas ir skatina verslumą.

Tarybos rekomendacija dėl savarankiškai dirbančių asmenų saugos ir sveikatos gerinimo¹⁹ skatinama savarankiškai dirbančių asmenų nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencija. Direktyvoje dėl vienodo požiūrio į savarankiškai dirbančius vyrus ir moteris principo taikymo²⁰ taip pat nustatomos konkrečios savarankiškai dirbančių asmenų teisės (t. y. teisės į motinystės pašalpas, apsaugą nuo diskriminacijos ir kt.).

Be to, ES vidaus rinkos *acquis* taip pat suteikia atitinkamą apsaugą savarankiškai dirbantiems asmenims. Reglamentu dėl platformų ir įmonių santykių²¹ siekiama užtikrinti, kad su skaitmeninėse darbo platformose dirbančiais asmenimis būtų elgiamasi skaidriai bei sąžiningai ir kad kilus ginčui jie galėtų pasinaudoti veiksmingomis teisių gynimo priemonėmis. Bendrajame duomenų apsaugos reglamente²² reikalaujama, kad visas asmens duomenų tvarkymas būtų teisėtas, sąžiningas bei skaidrus ir neviršytų to, kas būtina. Juo taip pat suteikiamos tam tikros duomenų apsaugos teisės, pavyzdžiui, teisė būti informuotam apie asmens duomenų tvarkymą ir teisę susipažinti su savo asmens duomenimis, teisė reikalauti ištaisyti duomenis (įskaitant teisę, kad paties asmens duomenys būtų ištaisyti), teisė apriboti savo duomenų tvarkymą, teisė į duomenų perkeliamumą ir teisė į tai, kad nebūtų taikomas tik automatizuotu duomenų tvarkymu grindžiamas sprendimas, kai toks sprendimas turi teisinių ar panašių reikšmingų pasekmių.

Direktyvos poveikis tikrai savarankiškai dirbantiems asmenims. Kaip naujomis teisėmis naudojamosi praktiškai?

Netiesioginis direktyvos poveikis yra tai, kad kai kurios skaitmeninės darbo platformos, kurios šiuo metu tam tikru mastu kontroliuoja jose dirbančius asmenis, gali pakeisti savo verslo modelį, kad sudarytų tinkamas sąlygas tikrai savarankiškai dirbantiems asmenims. Direktyvoje bus numatytos paskatos skaitmeninėms darbo platformoms prireikus išsamiau paaiškinti savo sutartinius santykius, kad jos galėtų tvirčiau pasirinkti taikyti savarankiškai dirbančių asmenų arba samdomų darbuotojų statusą. Prireikus savarankiškai dirbantiems asmenims taip pat bus padedama išsiaiškinti savo statusą. Tikimasi, kad šia direktyva bus sustiprintas savarankiškai dirbančių asmenų savarankiškumas ir remiamas jų gebėjimas pasinaudoti verslo galimybėmis, pvz., plėsti klientų ratą. Tie, kurie jau yra tikrai savarankiškai dirbantys asmenys, išsaugos išmokas, susijusias su jų užimtumo statusu.

Visi skaitmeninėse platformose savarankiškai dirbantys asmenys algoritminio valdymo atžvilgiu įgis panašias teises kaip ir darbuotojai, visų pirma dėl įdiegtų automatizuotų sistemų skaidrumo ir dėl algoritmų naudojimu pagrįstų sprendimų peržiūros ir teisių gynimo mechanizmų. Daugiau aiškumo dėl mechanizmų, kuriais grindžiamas užduočių paskyrimas ir siūlymas, padės užtikrinti jų pajamų saugumą ir nuspėjamumą.

¹⁹ 2003 m. vasario 18 d. Tarybos rekomendacija (2003/134/EB). Pateikiama [internete](#).

²⁰ Direktyva (ES) 2010/41

²¹ Reglamentas (ES) 2019/1150. Pateikiama [internete](#).

²² Reglamentas (ES) 2016/679. Pateikiama [internete](#).

5. ES veiksmas dėl darbo skaitmeninėse platformose. Ką tai reiškia įmonėms?

Konservatyviais skaičiavimais, ES veikia daugiau kaip 500 skaitmeninių darbo platformų. Tai novatoriškos įmonės, teikiančios paslaugas (įskaitant užsakomąsias paslaugas), kuriomis tenkinami besiformuojantys vartotojų poreikiai. Kurti savo klientų bazę ir užsitikrinti konkurencingumą tokioms įmonėms dažnai padeda jų paslaugų teikimo sparta, efektyvumas ir lankstumas. Remdamosi skaitmenizacijos pranašumais, jos suteikia dinamiškumo ES ekonomikai ir gali veikti kaip svarbūs žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos subjektai. Tačiau kyla pavojus, kad dėl esamų reguliavimo sistemų susiskaidymo jų inovacijų diegimo galimybės gali sužlugti, o tai kelia sunkumų tarpvalstybinei plėtrai ir trukdo skaitmeninėms darbo platformoms kuo geriau pasinaudoti bendrosios rinkos masto ir įvairovės ekonomija.

Inovacijos turėtų būti diegiamos tikrai konkurencingoje ir sąžiningoje aplinkoje. Kad konkurencija duotų teigiamų rezultatų vartotojų pasirinkimo, mažų kainų ir darbuotojų gerovės požiūriu, įmonės turėtų konkuruoti remdamosi teikiamų paslaugų kokybe ir našumu, o ne savo darbuotojų darbo sąlygomis. Tačiau šiuo metu kai kurių skaitmeninių darbo platformų konkurencinį pranašumą iš dalies lemia ne tik naujovės paslaugų srityje, bet ir mažos darbo sąnaudos, nes jose žmonės dirba kaip savarankiškai dirbantys asmenys, nors iš tikrųjų jie turėtų būti darbuotojai. Dėl neteisingo klasifikavimo sąnaudos yra mažesnės nei tos, kurios būtų patirtos kitu atveju: vidutiniškai įmonės, kurios įdarbina darbuotojus, patiria 24,5 proc. didesnes išlaidas, susijusias su mokesčiais ir socialinės apsaugos įmokomis²³.

Siūloma direktyva užtikrinamas sąžiningas elgesys su darbuotojais, taip pat vienodos sąlygos ir teisinis tikrumas įmonėms. Tai suteikia daugiau aiškumo dėl darbuotojo statuso ir dėl skaitmeninių darbo platformų pareigų apimties, taip išvengiama ilgo bylinėjimosi ir skaitmeninėms darbo platformoms suteikiamas teisinis tikrumas dėl veiklos visoje ES. Direktyvoje numatyta nuginkijamoji užimtumo prezumpcija ir kriterijai padės užtikrinti, kad skaitmeninės darbo platformos, kuriose dirba fiktyviai savarankiškai dirbantys asmenys, laikytųsi tokių pačių taisyklių, kaip platformos ir tradicinės įmonės, kurių darbuotojai yra įdarbinti, kad skaitmeninės darbo platformos neturėtų nepagrįsto konkurencinio pranašumo. Į siūlomą direktyvą įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad našta MVĮ nebūtų užkraunama nepagrįstai. ES teisė bus papildyta valstybių narių pateiktomis gairėmis.

Tai neturės didelės įtakos skaitmeninių darbo platformų galimybei dirbti su tikrai savarankiškai dirbančiais asmenimis. Tais atvejais, kai skaitmeninės darbo platformos veiklą vykdo pasitelkdama savarankiškai dirbančius asmenis, tų platformų taikomos sąlygos turėtų iš tiesų suteikti galimybę reikštis savarankiškumui ir verslumui, kuriais grindžiamas tikrai savarankiškas darbas. Tačiau tai nereiškia, kad kai kurie mokėjimai negali būti atliekami natūra (pavyzdžiui, mokant papildomas draudimo įmokas arba suteikiant galimybių mokytis ir tobulėti). Tai, kas taikoma ne interneto ekonomikoje, taip pat turėtų būti taikoma ir vykdoma interneto ekonomikoje. Kitos įmonės, įskaitant tas, kurios su skaitmeninėmis darbo platformomis konkuruoja tuose pačiuose veiklos sektoriuose (tik fizinėje, o ne skaitmeninėje aplinkoje), turi laikytis tų pačių taisyklių.

²³ Eurostatas (2021). Darbo užmokestis ir darbo sąnaudos. Pateikiama [internetu](#).

Tai, kad šiuo metu neįmanoma tas pačias reitingų ir (arba) reputacijos sistemas taikyti skirtingoms skaitmeninėms darbo platformoms, stabdo jų tarpusavio konkurenciją, nes tai atgraso žmones dirbti naujai sukurtose skaitmeninėse darbo platformose. Toks konkurencijos trūkumas taip pat dažnai atsispindi toje pačioje skaitmeninėje platformoje dirbančių žmonių santykiuose. Kadangi siūlydami savo paslaugas žmonės dažnai naudojami keliomis skaitmeninėms darbo platformomis, reitingų perkeliavimo ar sąveikos klausimas yra svarbus, nes tai turi įtakos jų karjeros ir veiklos plėtros galimybėms. Vadinamasis susaistymo poveikis neleidžia žmonėms pereiti į kitas skaitmenines darbo platformas dėl baimės prarasti sunkiai pelnytą reputaciją internete, pagrįstą klientų reitingais. Kita vertus, „superžvaigždės poveikis“ reiškia, kad naujokams skaitmeninėje platformoje sunku konkuruoti su ten jau įsitvirtinusių konkurentais, nes naujokai paprasčiausiai negali pateikti rekomendacijų, kurias jie galbūt yra gavę kitur. Tokia padėtis naudinga ne tik rinkoje įsitvirtinusioms skaitmeninėms darbo platformoms, bet ir kiekvienos platformos senbuviams.

Atsižvelgdama į tai **Komisija remia elgesio kodekso parengimą ir sudarys palankesnes sąlygas visų suinteresuotųjų šalių dialogui.** Tai galėtų apimti logistinę paramą sektoriaus inicijuotam procesui, siekiant užtikrinti reitingų ir (arba) reputacijos sistemų perkeliavimą, pavyzdžiui, į tam skirtus renginius sukviečiant visas suinteresuotąsias šalis.

Komisija taip pat ragina skaitmenines darbo platformas:

- palengvinti naudojimąsi teise į duomenų perkeliavimą pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą ir užtikrinti tokio perkeliavimo technines galimybes, taip pat duomenų perkėlimo galimybę pradėti taikyti ir reputacijos duomenims. Tai būtų galima pasiekti taikant sektoriaus inicijuotą elgesio kodeksą;
- bendradarbiauti tarp sektorių ir kurti bendrus IT formatus bei sprendimus, kad būtų užtikrintas dar didesnis darbo skaitmeninėse platformose skaidrumas ir atsekamumas, pavyzdžiui, pagal siūlomą elgesio kodeksą.

Siūlomos direktyvos poveikis įmonėms vertinant iš skaitmeninių darbo platformų pozicijos

Skaitmeninės darbo platformoms dažnai būdingas daugianacionalinis aspektas, nes jos sujungia darbuotojus ir klientus visoje Europoje ir už jos ribų. Dėl teisinio susiskaidymo skaitmeninės darbo platformos turi laikytis įvairių nacionalinių įstatymų ir teismų sprendimų, o tai trukdo jų plėtrai ES rinkoje.

Siūloma direktyva skaitmeninėms darbo platformoms suteiks didesnę teisinę aiškumą ir tikrumą. Ilgainiui tai sumažins bylinėjimosi išlaidas ir administracinę naštą. Nustačius bendrus nuginčijamosios prezumpcijos kriterijus ES lygmeniu, skaitmeninėms darbo platformoms padidės tikrumas dėl jose dirbančių asmenų statuso. Tai joms palengvins veiklos planavimą ir padės ją organizuoti, suteiks pasitikėjimo plėstis ir plėtoti veiklą tarpvalstybinio mastu, o taip pat pasinaudoti bendrosios rinkos teikiamomis galimybėmis.

Fiktyvus savarankiškas darbas kai kurioms skaitmeninėms darbo platformoms suteikia didelį nepagrįstą konkurencinį pranašumą tiek tradicinių įmonių, tiek įdarbinimo modelį taikančių skaitmeninių darbo platformų atžvilgiu. Skaitmeninės darbo platformos, kuriose dirbantys asmenys klasifikuojami teisingai, turės naudos dėl vienodų sąlygų, pvz., susijusių su mokesčiais ar socialinio draudimo įmokomis. Nors trumpuoju laikotarpiu skaitmeninės darbo

platformos patirs su perkvalifikavimu susijusių išlaidų, vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu jos taip pat turės naudos, nes sumažės reikalavimų laikymosi išlaidos ir padidės teisinis tikrumas. Skaitmeninės darbo platformos, kurios taiko fiktyvaus savarankiško darbo modelį, vis dažniau valstybėse narėse gauna dideles baudas ir gauna nurodymus dėl perklasifikavimo.

6. ES veiksmai dėl darbo skaitmeninėse platformose. Ką tai reiškia nacionalinėms valdžios institucijoms?

Aiškumas dėl užimtumo statuso ir susijusių mokesčių bei socialinio draudimo įmokų padės užtikrinti viešųjų biudžetų tvarumą. Tikimasi, kad dėl perklasifikavimo priemonių valstybės narės kasmet gaus iki 4 mlrd. EUR įnašų²⁴. Jos taip pat patirs mažesnes išlaidas, susijusias su neįmokinėmis išmokomis, kurias valdžios institucijos gali būti priverstos skirti neapsaugotiems darbuotojams, kad būtų galima spręsti, pavyzdžiui, socialinės atskirties ar medicininių išlaidų klausimą. Todėl teisingas užimtumo statuso klasifikavimas gali turėti teigiamą poveikį visiems mokesčių mokėtojams.

Kad būtų palengvintas nacionalinių institucijų (pvz., darbo inspekcijų, socialinės apsaugos institucijų ir mokesčių agentūrų) darbas užtikrinant siūlomos direktyvos ir galiojančių teisės aktų nuostatų vykdymą, į siūlomą direktyvą įtrauktos nuostatos, kuriomis siekiama užtikrinti darbo skaitmeninėse platformose skaidrumą ir atsekamumą, taip pat ir tarpvalstybiniais atvejais. Šiomis nuostatomis turėtų būti užtikrinta, kad skaitmeninės darbo platformos, kurios veikia kaip darbdaviai, žinotų, kad darbą privalu deklaruoti ten, kur jis atliekamas. Siūlomoje direktyvoje reikalaujama, kad skaitmeninės darbo platformos darbo, socialinės apsaugos ir kitoms atitinkamoms institucijoms ir skaitmeninėse platformose dirbančių asmenų atstovams teiktų informaciją apie jose dirbantiems asmenims taikomas sąlygas, dirbančių asmenų skaičių ir jų užimtumo statusą. Šią informaciją reikės reguliariai atnaujinti ir patikslinti, jei atitinkamos institucijos to paprašys.

Be to, **Komisija:**

- rems dalijimąsi gerąja patirtimi įgyvendinant tarpusavio mokymosi programą, taip pat rems Europos darbo institucijos veiklą pagal jos įgaliojimus;
- prireikus toliau padės valstybėms narėms taikant socialinės apsaugos koordinavimo taisykles ir dėl jų teikiant rekomendacijas;
- per ES programas (pvz., programą „Europos horizontas“) toliau investuos į mokslinius tyrimus, kuriais galima nustatyti novatoriškas ir kokybiškas darbo formas ir išnagrinėti tiek skaitmeninėse darbo platformose, tiek įmonėse dirbantiems žmonėms kylančią riziką ir teikiamas galimybes.

Taip pat tęsiamas su skaitmenizacija susijęs darbas socialinės apsaugos koordinavimo srityje. **Komisija pradėjo bandomąjį Europos socialinės apsaugos paso projektą**, kuris padės

²⁴ SWD(2021) 396. *Impact Assessment report accompanying the proposal for a Directive on improving working conditions in platform work*, 6.1 skirsnis ir 5 priedas.

spręsti socialinės apsaugos teisių perkeliavimo problemas ir kartu su siūloma Europos skaitmeninės tapatybės sistema²⁵ galėtų padėti jas nustatyti.

Siekdama kuo geriau pasinaudoti šia nauja darbo skaitmeninėse platformose sistema, **Komisija ragina valstybes nares:**

- teikti paramą vykdymo užtikrinimui, pavyzdžiui, rengti gaires arba specialius inspekcijoms skirtus mokymus apie algoritminio valdymo iššūkius;
- laikytis socialinės apsaugos koordinavimo taisyklių;
- gerinti duomenų rinkimą apie darbą skaitmeninėse platformose ir plėtoti dvišalius keitimosi atitinkamais duomenimis su kitomis valstybėmis narėmis kanalus.

7. Klausimus reikia spręsti didesniu mastu.

ES rodo pavyzdį. Mūsų Sąjunga jau parodė iniciatyvą pasaulio mastu, kaip reikia spręsti tokius svarbius klausimus kaip asmens duomenų apsauga ir dirbtinio intelekto sistemų reguliavimas. Mūsų novatoriškas požiūris pagrįstas tuo, kad taikant technologijas svarbiausia – žmonės. Ir šis rinkinys remiasi tuo pačiu – juo Komisija siekia prisidėti prie būsimų pasaulinių kokybiško darbo skaitmeninėse platformose standartų.

Kadangi daugelis skaitmeninių darbo platformų yra pasaulinio masto, labai svarbus bendradarbiavimas tarp jurisdikcijų. Pasaulinių standartų nustatymas gali padidinti teisinį aiškumą skaitmeninėms darbo platformoms visame pasaulyje ir taip paskatinti tvarų platformų ekonomikos augimą. Tam tikras darbas skaitmeninėse platformose yra pasaulinio pobūdžio – interneto platformose dirbantys žmonės savo užduotis gali atlikti iš bet kurios pasaulio vietos. Todėl Komisija skatina darbo skaitmeninėse platformose valdymą pasaulio mastu. Skaitmeninės darbo platformos veikia įvairiose jurisdikcijose, taigi ir politikos formuotojai turėtų veikti taip pat.

ES bendradarbiaus su savo partneriais visame pasaulyje, kad būtų užtikrintos deramos darbo skaitmeninėse platformose sąlygos. Akivaizdi partnerė šioje srityje – Tarptautinė darbo organizacija. Atsižvelgdama į ankstesnius mainus ir bendradarbiavimą šia tema, Komisija pasiūlys specialų renginį, skirtą pasaulinės darbo skaitmeninėse platformose politikos darbotvarkei įgyvendinti. Skaitmeninimo ir globalizacijos poveikis darbo ateičiai buvo mūsų diskusijų su **Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO)** pagrindas. Dabar atėjo laikas mūsų diskusijas perkelti į kitą lygmenį, nes siekiame spręsti pasaulinius iššūkius, susijusius su darbu skaitmeninėse platformose. Be to, į žmogų orientuotą, įtraukią, sąžiningą ir tvarią skaitmeninę transformaciją ir darbo ateitį ES skatina **G7 ir G20 forumuose.**

Komisija savo dvišalėje darbotvarkėje taip pat skatins geresnes darbo skaitmeninėse platformose sąlygas, remdamasi ankstesniais mainais su JAV ir Kanada, kad paskatintų tarptautinį bendradarbiavimą šioje srityje.

²⁵ COM/2021/281 *final*. Pateikiama [internetu](#).

8. Išvados

Skaitmeninės darbo platformos yra labai svarbios Europos ekonomikos ateičiai, įskaitant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Tačiau tam, kad technologinė pažanga būtų tvari, ji turi būti neatsiejama nuo esamų socialinių principų laikymosi ir Europos siekio užtikrinti tolesnę socialinę pažangą. Šiuo dokumentų rinkiniu siekiama spręsti darbo skaitmeninėse platformose problemas, kurios turi įtakos mūsų socialiniam modeliui, ir užtikrinti sąlygas tvariam platformų ekonomikos vystymuisi Europoje, kad čia tokios ekonomikos privalumus būtų galima lengviau panaudoti labiau integruotoje bendrojoje rinkoje ir kad būtų galima užkirsti kelią jos neigiamiems aspektams ir juos pašalinti.

Dėl siūlomų priemonių daugiau skaitmeninėse darbo platformose dirbančių žmonių turės naudos iš to, kad bus užtikrintas didesnis pajamų saugumas ir nuspėjamumas, geresnė darbo laiko apsauga ir saugesnė darbo aplinka. Jiems bus sudarytos sąlygos lengviau kaupti senatvės pensiją, prireikus naudotis socialinės apsaugos sistema ir išvengti automatizuotų sistemų priimtų arba jų remiamų nesąžiningų sprendimų. Tiems, kurie ir toliau dirba savarankiškai arba tampa tikrai savarankiškai dirbančiais asmenimis, bus suteikta teisė patiems pasirinkti savo darbo sąlygas ir skaitmeninėmis platformomis naudotis kaip priemone savo karjerai vystyti.

Be to, visi skaitmeninėse darbo platformose dirbantys asmenys – tiek įdarbinti, tiek savarankiškai dirbantys – geriau supras, kaip jų darbui valdyti naudojami algoritmai, ir tam darys poveikį. Darbas skaitmeninėse darbo platformose, taip pat ir tarpvalstybiniu mastu, taps labiau atsekamas ir skaidresnis. Tai leis nacionalinėms valdžios institucijoms ir socialiniams partneriams svariau prisidėti prie procesų platformų ekonomikoje.

Skaitmeninėms darbo platformoms, darbuotojams ir nacionalinėms valdžios institucijoms dėl siūlomų priemonių teks prisitaikyti. Tačiau šie pakeitimai atsipirks ir padės išnaudoti daugelį skaitmeninės transformacijos privalumų ir laikui bėgant apsaugoti Europos socialinę rinkos ekonomiką. Remdamasi Europos deklaracija dėl skaitmeniniu dešimtmečiu puoselėtinų skaitmeninių teisių ir principų ir Europos socialinių teisių ramsčiu, ES turi priemonių ir kryptį, kad galėtų sėkmingai siekti šio tikslo.